

Gawłowska J. 1986. Organizacja ochrony szaty roślinnej w rezerwach florystycznych. Acta Univ. Lodz., Folia Sozol. 3: 47—55.

Korniak T. 1992. Flora segetalna północno-wschodniej Polski, jej przestrzenne zróżnicowanie i współczesne przemiany. Acta Acad. Agr. Techn. Olsz. Agricultura 53, supp. A: 1—76.

Medwecka-Kornaś A. 1986. Ekologiczne problemy rezerwowej ochrony roślin. Acta Univ. Lodz., Folia Sozol. 3: 21—35.

Panfil J. 1978. Pojezierze Mazurskie. Wiedza Powszechna, Warszawa.

Polakowski B. 1968. Stan i potrzeby sieci rezerwatów roślinnych w woj. olsztyńskim. Zesz. Nauk. WSP w Olsztynie, 24, 612: 3—18.

Polakowski B. 1971. Świat roślinny Warmii i Mazur. Wydawnictwo Pojezierze, Olsztyn.

Ptaszycka-Jackowska D., Baranowska-Janota M. 1989. Zasady korzystania z przyrodniczych obszarów chronionych. Inst. Gosp. Przem. i Komunal., Warszawa.

OCHRONA ROŚLIN

Stanowisko rzadkiego podgatunku widłaka spłaszczonego *Diphasium complanatum* subsp. *zeillera* w Borach Tucholskich

W Polsce występują cztery gatunki widłaków z rodzaju *Diphasium*: alpejski *D. alpinum* i Isslera *D. issleri*, które rosną wyłącznie w górach, oraz cyprysowaty *D. tristachyum* i spłaszczony *D. complanatum*, na rozproszonych stanowiskach w całym kraju.

Widłak spłaszczony w podgatunku typowym jest rośliną względnie częstą, natomiast podgatunek Zeillera znaleziony został w Polsce na około 50 stanowiskach, głównie w pasie wyżyn. Na Pomorzu Zachodnim znany był do tej pory zaledwie z 8 miejsc, w tym tylko na 4 stwierdzono go po 1945 r. (por. Pacyna 1972).

Według sugestii Pacyny (l.c.), podgatunek Zeillera jest, być może, mieszańcem między podgatunkiem typowym widłaka spłaszczonego a widłakiem cyprysowatym.

Stanowisko, znalezione 30 września 1988 r., znajduje się w oddz. 255 leśnictwa Lipowa (Nadleśnictwo Osieczna), około 1 km na południe od leśniczówki, między drogą leśną a torami kolejowymi linii Kościerzyna—Czersk (kwadrat ATPOL — CB57). Widłak spłaszczony rośnie w fitocenozach boru świeżego *Leucobryo-Pinetum*. Drzewostan buduje tutaj wyłącznie sosna zwyczajna w wieku około 50 lat; drzewa mają 12—13 m wysokości i 15—18 cm pierśnicy, a zwarcie ich koron

sięga 50—60%. W ubogo gatunkowym runie zielnikrzewinkowym, obok widłaka spłaszczonego, dosyć licznie rosną jedynie borówki: brusznica *Vaccinium vitis-idaea* i czarna *V. myrtillus*. Pozostałe rośliny kwiatowe występują w dużym rozproszeniu; są to: śmiałek pogięty *Deschampsia flexuosa*, wrzos *Calluna vulgaris*, wężymord niski *Scorzonera humilis*, trzcinnik leśny *Calamagrostis arundinacea* oraz juvenilne okazy brzozy brodawkowatej *Betula pendula* i jałowca *Juniperus communis*. Bardzo silnie rozwinięta warstwa mszysła, której pokrycie osiąga 90%, jest zdominowana przez *Pleurozium schreberi* i *Dicranum polysetum*, a w domieszce występują *Dicranum scoparium*, *Hylacomium splendens* i *Ptilium crista-castrensis*.

Widłak spłaszczony rośnie bardzo licznie; na powierzchni około 3 ha stwierdzono kilka tysięcy egzemplarzy. Wszystkie okazy były płonne i dosyć niskie (rzadko powyżej 10 cm wysokości); występowały pojedynczo lub w niewielkich skupieniach.

Opisywane stanowisko jest, jak się wydaje, jedynym współcześnie znanym miejscem występowania tego podgatunku widłaka spłaszczonego na obszarze Borów Tucholskich. Wcześniej, w XIX w., podawany był on z okolic Wierzchlasu i Świecia; z miejsc tych nie został później potwierdzony. Najbliższe współczesne stanowiska *D. complanatum* subsp. *zeilleri* znajdują się w okolicach Łomczewa i Okonka w woj. pilskim (Pacyna 1972).

Wiesław Fałtynowicz, Ryszard Markowski

PIŚMIENICTWO

Pacyna A. 1972. Polskie gatunki rodzaju *Diphasium* Presl i ich rozmieszczenie w kraju. *Fragm. Flor. et Geob.* 18, 3—4: 309—341.

Stanowiska paprotnika kolczystego *Polystichum lobatum* w województwie lubelskim

Paprotek kolczysty *Polystichum lobatum* (*Aspidium lobatum*, *Polystichum aculeatum*) należy do rodziny paprotkowatych *Polypodiaceae*. W Polsce jest paprocią górską, dolnoreglową. W Karpatach i Sudetach występuje głównie w żyznych buczynach: karpackiej *Dentario glandulosae-Fagetum* i sudeckiej *Dentario enneaphyllidis-Fagetum*, rzadziej w lasach jaworowych, jodłowych i świerkowych, a sporadycznie — w zbiorowiskach miejsc otwartych.

Na niżej zaliczony został (Jasiewicz 1981) do kategorii gatun-